

Ключевые слова: студенти, здоровий стиль життя, педагогический эксперимент, методика обучения, основы здоровья.

SUMMARY

Parfinenko Tatiana. Determination of the levels of a healthy lifestyle formation of students in the health fundamentals learning process.

The purpose of this article is to determine the levels of a healthy lifestyle formation of students of the Computer Science Department of V. N. Karazin Kharkiv National University in the health fundamentals learning process. To achieve this goal, the following research methods have been used: theoretical analysis and generalization of scientific and pedagogical literature, questionnaire, and testing, pedagogical experiment.

The article presents the pilot testing results of the formation methods of a healthy lifestyle of students in the health fundamentals learning process. The article contains the pilot testing results of the formation methods of a healthy lifestyle of students in the health fundamentals learning process. To set changes that occur during the formation of a healthy lifestyle of students in the implementation of the formation methods of a healthy lifestyle of students in the health fundamentals learning process the criteria and indicators were specified: motivational-value (the students have a hierarchy of motives, attitudes, values, life principles, positions), cognitive-theoretical (presence of students' system of knowledge and ideas about ways of actions, forms and methods of organization of healthy functioning), operational-technological (presence of necessary skills to implement health conservation technologies through preparation of individual and heuristic programs that affect the overall development of the individual), reflexive-evaluative (presence of established self-esteem and self-control to achieve a healthy lifestyle). On the basis of these, the levels of formation of a healthy lifestyle of students in the health fundamentals learning process are specified, namely: high, medium, low.

Students of the control group (n=72 people) and the experimental group (n=70 people) participated in the pedagogical experiment. In the experimental group, the data obtained showed a high formation level of all indicators of a healthy lifestyle of students, which confirmed the feasibility and effectiveness of introducing formation methods of a healthy lifestyle of students in the educational process.

Key words: students, healthy lifestyle, pedagogical experiment, teaching methodology, health fundamentals.

УДК 378.014

Валентина Плющ

Центральноукраїнський державний педагогічний

університет імені В. Винниченка

ORCID ID 0000-0002-8099-1566

DOI 10.24139/2312-5993/2020.01/266-276

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ОДНА З ФОРМ САМООСВІТИ СТУДЕНТІВ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення понять «самоосвіта» та «самостійна робота». Здійснено аналіз співвідношення окреслених понять дозволив визначити їх як два складних види діяльності, які можуть бути пов'язані між собою або збігатись один з одним окремими компонентами, зсув цих понять може привести до неправильного вибору форм, засобів і методів їх практичної

реалізації. Зазначено, що самоосвіту можна вважати метою та результатом діяльності, а самостійну роботу – засобом досягнення результату. Наголошено, що недоліками організації самостійної роботи є недостатня цілеспрямованість, проблемність і навчально-методичне її забезпечення, слабка контрольованість, недостатня диференціація та варіативність.

Ключові слова: освіта, самоосвіта, самостійна робота студентів.

Постановка проблеми. Підвищення рівня та якості знань, формування сучасних навичок і компетентностей, уміння здобувати інформацію, спілкування іноземними мовами, індивідуальні програми навчання, впровадження нових предметів, підготовка до професій майбутнього та водночас цікаве й захопливе навчання є головними завданнями реформи освіти конкурентоздатної країни та суспільства (Наказ Кабінету Міністрів України, 2018). На сучасному етапі розвитку науки система освіти зазнає кардинальних змін і пріоритетного значення набуває саме самоосвіта. Сьогодні суспільству потрібна активна, мобільна особистість, яка володіє умінням планувати й самостійно організувати власну діяльність, адекватно оцінювати якість і рівень результатів власної роботи, розширювати освітній простір для вирішення поставлених завдань і цілей. Ці якості відображаються в інтегрованій характеристиці властивостей особистості, яка виявляється в потребі, готовності та здатності до самостійної освітньої діяльності. Необхідно зазначити, що в теорії самоосвітньої діяльності існує кілька понять, які часто використовуються як синоніми, що іноді призводить до утруднення сприйняття інформації. Зокрема, в науковій педагогічній і психологічній літературі для позначення близьких за змістом явищ використовуються такі поняття, як самостійна робота, самостійна діяльність, самоосвітня діяльність і самоосвіта. Отже, проблема самоосвіти – це одна з педагогічних проблем, яка не втрачає своєї актуальності.

Аналіз актуальних досліджень. У наукових дослідженнях можна виділити декілька підходів у дослідженні поняття «самоосвіта»:

– у педагогічній психології, як основна складова самовиховання, самовдосконалення, саморозвитку особистості (Є. І. Ісаєв, В. І. Слободчиков тощо);

– у соціологічних дослідженнях, як діяльність особистості або соціальної групи, яка визначається свободою вибору діяльності, пов'язаної з підвищенням культурного, освітнього, професійного, наукового рівнів і спрямованої на задоволення духовних потреб та реалізацію потреб у соціалізації та самореалізації (Л. Ф. Колесніков, Є. О. Шукліна тощо);

– у теорії неперервної професійної самоосвіти (Л. Д. Бодаєв, А. В. Костенікова, В. М. Турченко тощо);

– у системі підвищення кваліфікації та підготовки фахівців, як одна з найдинамічніших форм підвищення рівня спеціаліста (Ю. М. Кулюткін, Г. С. Сухобська тощо).

Метою статті є дослідження проблеми розвитку вмінь самоосвіти й виявлення співвідношення між самоосвітою та самостійною роботою студентів.

Методи. Теоретичні – ретроспективний, системно-функціональний, інтерпретаційно-аналітичний метод щодо вивчення вітчизняних і зарубіжних джерел із застосуванням порівняння, систематизації та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. У наукових дослідженнях по-різному тлумачать термін «самоосвіта» (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «самоосвіта» в педагогічній літературі

Автор	Зміст поняття «самоосвіта»
А. Я. Айзенберг, В. П. Бондаренко, А. К. Маркова	як цілеспрямовану систематичну пізнавальну діяльність, що керована особистістю
Г. М. Коджаспірова	як розумове та світоглядне самовиховання, під час якого відбувається розвиток уміння самостійно організовувати власну діяльність із метою оволодіння новими знаннями
Б. Ф. Райський, Г. К. Селевко	як вищу форму задоволення пізнавальних потреб
Г. С. Закіров	як самостійний спрямований пошук знань у певній галузі діяльності
П. І. Підкасистий	як безперервний процес зростання й розвитку знань
Ю. Є. Калугін, М. Г. Кузьміна	як засіб оволодіння знаннями, уміннями й навичками, розвитку пізнавальних сил і здібностей
В. П. Зінченко, Б. Г. Мешеряков	як самостійну роботу, що відбувається під опосередкованим керівництвом викладача, за бажанням особистості, яка самостійно опановує знання

Незважаючи на різноманітність визначень поняття «самоосвіта», всі дослідники визначають самоосвіту як пізнавальну діяльність. Разом із тим, аналіз наведених трактувань свідчить, що багато авторів відображають лише деякі сторони процесу самоосвіти.

Найбільш повно, на нашу думку, сутність самоосвіти відображає визначення, відповідно до якого самоосвіта визначається як спеціально організована, активна, саморегульована, систематична пізнавальна діяльність, спрямована на досягнення певних особистісно й суспільно значущих освітніх цілей: задоволення пізнавальних інтересів, загальнокультурних і професійних запитів, підвищення кваліфікації (Коджаспірова, 1994).

У психолого-педагогічних дослідженнях окреслені основні функції самоосвіти:

- компенсаторна (подолання недоліків, прогалин у освіті);
- екстенсивна (оволодіння накопичення нових знань);
- орієнтувальна (реалізація себе в громадському та культурному житті);

- саморозвитку – розвиток творчих здібностей, власної свідомості, пам'яті, мислення;
- методологічна (розширення сфери професійних знань);
- комунікативна (встановлення взаємодії між науками, професійними сферами діяльності, станами й віками);
- співтворча (доповнення творчої роботи, сприяння творчості);
- омолодження (подолання застою в суспільній позиції та власному мисленні);
- психологічна (почуття причетності до широкого фронту інтелектуального руху людства);
- геронтологічна (підтримка життєздатності організму, зв'язків зі світом) (Князева, 1990, с. 49–50).

Основні функції самоосвіти під час підготовки майбутніх учителів визначено в працях Л. Білоусова та О. Кисельова, а саме:

- мотиваційна (визначає спрямованість і активність майбутнього вчителя, його самоактуалізацію та самореалізацію);
- розвивальна (зумовлює саморозвиток професійно важливих якостей і здібностей);
- виховна (спрямовує процес самовдосконалення майбутнього вчителя);
- пізнавальна (спрямовує на систематизацію знань, пізнання й самопізнання);
- інформативна (сприяє орієнтації в різних джерелах інформації);
- методологічна (спрямовує діяльність майбутнього вчителя на теоретичне осмислення й наукове дослідження педагогічного процесу);
- діагностико-прогностична (спрямовує на оволодіння методиками моніторингу освітнього процесу, професійного розвитку, рівня становлення власної компетентності самоосвіти);
- комунікативна (зумовлює активність у сферах міжособистісної та педагогічної комунікації);
- рефлексивна (самоаналіз щодо результатів самоосвітньої діяльності);
- адаптаційна (сприяє адаптації майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в інформаційному суспільстві);
- інтерактивна (формує активну самостійну та творчу діяльність особистості) (Білоусова, Кисельова, 2009, с. 12).

Самоосвіта нерозривно пов'язана з освітою: без освіти не може бути самоосвіти, і навпаки. Актуальним є поступове зміщення співвідношення «освіта – самоосвіта» до домінування останньої. Основною метою самоосвіти є підвищення ефективності навчання, розширення знань і особисте самовдосконалення, засноване на самоконтролі. Соціальне державне замовлення, що відображає реальні освітні потреби суспільства визначає мету самоосвітньої діяльності студента в закладах вищої освіти.

Перехід до самоосвіти пов'язаний із психологічними змінами: освіта шляхом самоосвіти підпорядковується цілям особистісного зростання й удосконалення (Булдаков, 2000, с. 83).

На початковому етапі свого розвитку самоосвіта є ситуативною, стихійною, неусвідомлюваною активністю. Вона має цілеспрямований, несистематичний характер і самим суб'єктом часто не контролюється. Таке пізнання нерідко характеризується відсутністю чіткої спрямованості на певний предмет або галузь знань.

На наступному етапі ця активність набуває зовнішньої детермінації, виконується під дією зовнішніх чинників (під керівництвом педагога) й набуває деякої цілеспрямованості та систематичності. Така самоосвіта характеризується зовнішньою мотивацією.

Надалі відбувається наростання цілеспрямованості самоосвітньої активності, процес пізнання стає повністю самостійним, тобто набуває рис самовпорядкованості та внутрішньої детермінації, що проявляється у внутрішній мотивації пізнавального процесу.

Прагнення до самоосвіти в студентів відбувається шляхом розвитку мотивації. Найбільш поширена група мотивів, яка спонукає студентів до самоосвіти, – це соціальні мотиви, які пов'язані зі здійсненням життєвих цілей і планів студентів. Саме ця група мотивів надає самоосвіті стійкості, цілеспрямованості, систематичності; сприяє розвитку пізнавального інтересу до навчального предмету, що пов'язаний із життєвими планами учнів.

Друга група мотивів – це пізнавальні (пізнавальний інтерес). Якщо пізнавальний інтерес студента знаходиться на низькому рівні, то самоосвітня діяльність має епізодичний, випадковий характер; якщо ж пізнавальний інтерес є провідним, то він є рушійною силою постійної самоосвітньої діяльності, прагнення до безперервного оволодіння новими знаннями.

Третя група мотивів самоосвіти відповідає за потреби особистості в самовдосконаленні, розвитку своїх нахилів і здібностей, удосконаленні характеру, розвитку пізнавальних здібностей, насамперед мислення. До четвертої групи мотивів відносять різноманітні форми захоплень і хобі студентів.

Досліджуючи психологічні особливості студентського віку, можна зробити висновок, що основними мотивами навчальної діяльності студентів є мотив уникнення невдач, мотив афіліації (прагнення до створення позитивних емоційних взаємин з іншими людьми) і мотив досягнення.

Отже, в студентські роки самоосвітня діяльність розвивається спочатку від керованої відповідно до вимог викладача з необхідністю виконання програми (мотив уникнення невдачі), до діяльності взаємодії (мотив афіліації) та самоствердження (мотив досягнення; професійне становлення).

Здійснення самоосвітньої діяльності можливе за умов оволодіння певними способами розумової діяльності. Достатній рівень розумової діяльності – основна передумова самоосвіти (Райский, 1976, с. 10–15).

Залежно від рівня пізнавальної активності, сформованості інтелектуальних умінь, ступеня розвитку розумових процесів, морально-вольової та мотиваційної сфер, виділяють чотири стадії самоосвіти:

– найвища – самоосвіта є постійною життєво важливою потребою людини, безперервною дослідницькою діяльністю;

– висока – самоосвіта як систематична цілеспрямована діяльність, в основі якої лежить техніка оволодіння цим видом діяльності;

– середня – самоосвіта залежно від ситуації та інтересу до оволодіння знаннями, задоволення пізнавального інтересу;

– низька – самоосвіта під впливом зовнішніх факторів за відсутності належної розвиненою пізнавальної культури (спонтанна самоосвіта) (Гребенкіна, Анциперова, 2000, с. 87).

Загальні закономірності процесу самоосвіти, які допомагають усвідомити сутність прагнення до неї, сформульовані Б. Ф. Райським:

1. Прагнення до самоосвіти тісно пов'язане з моральним і розумовим розвитком людини.

2. Прагнення до самоосвіти зростає шляхом регулярної самоосвітньої діяльності в міру задоволення пізнавальних потреб та інтересів студента.

3. Прагнення до самоосвіти залежить від рівня умінь самоосвіти і, у свою чергу, стимулює їх удосконалення.

4. Прагнення до самоосвіти залежить від умов пізнавальної діяльності. Виникнення непереборних труднощів у задоволенні пізнавальних потреб і інтересів, а також переривання самоосвітньої діяльності тягне загасання прагнення до самоосвіти (Райский, 1976, с. 10-15).

Вітчизняний учений В. О. Козаков виділяє специфічні особливості самоосвіти студентів, а саме:

– самоосвіта майбутніх учителів завжди пов'язана з продуктивним навчальним процесом або життєвим самовизначенням. Це дає змогу визначити основні шляхи методичного впливу на самоосвіту студентів: удосконалення освітнього процесу, його інтенсифікація, різноманітна діяльність щодо підвищення професійної спрямованості підготовки майбутніх фахівців;

– самоосвіта студентів залежить від стійкості пізнавальних інтересів і практичної діяльності, у якій вони бажать набути успіхів. Це свідчить про необхідність підготовки до самоосвіти, про використання колективних форм і методів педагогічного керівництва самоосвітньою діяльністю студентів;

– самоосвіта студентів виконує декілька функцій: сприяє закріпленню та поглибленню результатів навчальної діяльності, задоволенню пізнавальних інтересів, є засобом підготовки до майбутньої професії, засобом самоствердження в очах однолітків і викладачів;

– різноманітні труднощі, які виникають у разі недостатньої культури розумової праці та слабкої загальної підготовленості студентів до

самостійної діяльності, завжди пов'язані з невмінням студентів працювати самостійно (Козаков, 1990, с. 52).

Провідною формою організації освітнього процесу в сучасних умовах є самостійна робота, яка сприяє формуванню в студента готовності до самоосвіти, виховує пізнавальні та професійні інтереси, розвиває мотивацію навчання, сприяє зростанню творчої активності й ініціативи (Локота, Давтян, 2010). Різні трактування цього поняття наведено в таблиці 2.

Окреслені визначення свідчать, що самостійна робота з одного боку, трактується як вид діяльності, що спонукає активність, пізнавальний інтерес, самостійність, і як основа самоосвітньої діяльності, спонукання до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого боку як система заходів або педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів.

Таблиця 2

Трактування поняття «самостійна робота» в педагогічній літературі

Автор	Зміст поняття «самостійна робота»
Г. М. Коджаспірова	засіб, що формує пізнавальні здібності учнів, їх спрямованість на безперервну самоосвіту
Б. П. Єсіпов, В. А. Сластьонін А. В. Усова	активна пізнавальна діяльність учнів, яка виконується без особистої участі викладача, але за його завданням і в спеціально відведений час
Р. Б. Срода	діяльність, яку студенти виконують творчо з максимальною активністю, проявляючи самостійність та ініціативу
І. А. Зимня	цілеспрямована, внутрішньо мотивована, структурована самим суб'єктом освіти діяльність, здатна до самостійної корекції
Л. Г. Вяткін	діяльність, яка в умовах систематичного зменшення безпосередньої допомоги викладача дозволяє виконувати навчальні заняття з метою свідомого й міцного засвоєння знань, умінь і навичок розвитку пізнавальної самостійності
Б. Г. Йоганзен	сукупність дій, спрямованих на виховання самостійності й активності як рис особистості з формування вмінь раціонального оволодіння корисною інформацією

Найбільш повно, на нашу думку, визначено поняття «самостійної роботи» як виконання студентами під керівництвом викладача різноманітних навчальних дослідницьких або виробничих завдань із метою оволодіння знаннями, розвитку вмінь і навичок, отримання досвіду творчої діяльності й формування власної системи поведінки (Пидкасистый, 1979, с. 23-34).

Основна особливість самостійної роботи проявляється в «наявності в самостійній навчальній роботі студентів так званих генетичних клітинок – пізнавальних завдань, які передбачають поступове ускладнення якості знань, збільшення їх кількості, оволодіння раціональними методами та прийомами розумової діяльності, умінням систематично й активно працювати, дотримуватися режиму занять, відкривати для себе нові способи навчальної діяльності» (Пидкасистый, 1979, с. 23-34).

У науково-педагогічній літературі визначено особливості самостійної роботи в закладах вищої освіти:

- цілеспрямованість (активна діяльність, спрямована на досягнення свідомо поставлених цілей);
 - продуманість постановки мети передбачає аналіз ситуації, вибір способів і засобів досягнення мети, порядку виконання дій);
 - усвідомленість, планування й передбачення можливих результатів, вибудовування логічних схем;
 - структурованість (сукупність дій та етапи їх здійснення);
 - результативність (завершення діяльності результатом)
- (Волженина, 2008).

У цілому самоосвіту можна трактувати, з одного боку, як різновид самостійної діяльності, пов'язану з підвищенням рівня освіченості, оволодінням новими знаннями, вдосконаленням практичних професійних умінь. Разом із тим, необхідно враховувати, що поняття «самоосвіта» більш ширше за поняття «самостійна робота», яка передусім стимулюється викладачем.

Самостійну роботу прийнято розглядати як засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності. Чітко сформульовані в кожному конкретному типі й виді самостійної роботи завдання дозволяють залучити студентів до керованої пізнавальної діяльності.

Аналіз процесу самоосвіти та самостійної роботи свідчить, що це два складних види діяльності людини, які можуть бути пов'язані між собою або збігатись окремими елементами. Зсув цих понять може привести до неправильного вибору форм, засобів і методів їх практичної реалізації. Самостійну роботу, на наш погляд, слід розглядати як необхідну складову процесу самоосвіти, що має більш широкі цілі. Самоосвіта на відміну від самостійної роботи – це не тільки діяльність, спрямована на засвоєння, поглиблення й оволодіння новими знаннями під час навчання в закладах вищої освіти, але й форма продовження навчання молодих фахівців після їх закінчення.

Таким чином, головна відмінність самостійної роботи від самоосвіти полягає в тому, що самостійна робота студентів передбачає засвоєння певних знань, умінь, способів діяльності, передбачених змістом освітніх програм і складає основу підготовки фахівця. А самоосвіта студента – це добровільна діяльність, націлена на оволодіння знаннями під час самостійної роботи без детального керівництва з боку викладача, яка неможлива, якщо в студентів несформовані початковий досвід пізнавальної діяльності, потреба до неї та емоційно-вольові якості.

Вирішуючи питання вдосконалення управління самоосвітою студентів важливо дотримуватися вибору відповідної стратегії, в основі якої знаходиться ідея доцільної управлінської взаємодії між викладачами та студентами в цілісному педагогічному процесі. Спираючись на

самоврядування студентів, на їхню ініціативу й ділові якості, на творчу активність і готовність до самоврядування доцільно прагнути до поступового переходу всієї самостійної роботи студентів до самоосвіти (Вербицкий, 1991).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Оскільки процес самоосвіти відбувається під час самостійної роботи студентів, ми можемо відзначити, що самоосвіту можна вважати метою та результатом діяльності, а самостійну роботу – засобом досягнення результату. Варто зазначити, що самостійна робота через недостатню цілеспрямованість, проблемність, навчально-методичну забезпеченість, слабку контрольованість викладачів, недостатню диференціацію та варіативність, за якої недостатньо враховуються індивідуальні можливості, потреби й інтереси студента, що не може забезпечити якісну реалізацію поставлених перед нею завдань. Тому подальші дослідження будуть спрямовані на вдосконалення процесу організації самостійної роботи студентів.

ЛІТЕРАТУРА

- Білоусова, Л. І., Кисельова, О. Б. (2009). Технологія формування у майбутніх педагогів компетентності самоосвіти з використанням потенціалу інформаційно-навчального середовища. *Інформаційні технології в освіті*, 3, 11-19. (Belousova, L. I., Kiselova, O. B. (2009). Technology of formation of future teachers' competences of self-education using the potential of the information-learning environment. *Information Technology in Education*, 3, 11-19).
- Булдаков, С. К. (2000). *Образование: цели, идеи, методология. Опыт философского исследования*. Кострома: КГУ Н. А. Некрасова. (Buldakov, S. K. (2000). *Education: goals, ideas, methodology. Experience in philosophical research*. Kostroma: KSU NA Nekrasov).
- Вербицкий, А. А. (1991). *Активное обучение в высшей школе: контекстный подход*. М.: Высшая школа. (Verbitsky, A. A (1991). *Active learning in higher education: a contextual approach*. М.: High School).
- Волженина, Н. В. (2008). *Организация самостоятельной работы студентов в процессе дистанционного обучения*. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та. (Volzhenina, N. V. (2008). *Organization of students' independent work in the process of distance learning*. Barnaul: Alt. Univ).
- Гребенкина, Л. К., Анциперова, Н. Ц. (2000). *Технология управленческой деятельностью замести теля директора школы*. М.: Центр «Педагогический поиск». (Grebekina, L. K., Antsiperova, N. Z. (2000). *Technology of managerial activity of deputy director of the school*. М.: Center for Pedagogical Search).
- Князева, М. Л. (1990). *Ключ к самосозиданию*. М.: Молодая гвардия. (Knyazev, M. L. (1990). *The key to self-creation*. М.: Young Guard).
- Коджаспирова, Г. М. (1994). *Культура профессионального самообразования педагога*; Ю. М. Забродин (ред.). М.: Академия. (Kojaspirova, G. M. (1994). *Culture of teacher's professional self-education*. In Yu. M. Zabrodin (ed.), М.: Academy).
- Козаков, В. А. (1990). *Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: учеб. пособие по дисциплине «Педагогика и психология высш. шк.»*, К.: Вища школа. (Kozakov, V. A. (1990). *Independent work of students and its information and methodological support: textbook. manual for «Pedagogy and Psychology of Higher Education»*).

- Локота, О. В., Давтян, М. Г. (2010). *Самостоятельная работа студентов: Методические рекомендации*. Ростов н/Д.: Изд-во СКАГС. (Lokota, O. V., Davtyan, M. G. (2010). *Independent work of students: Methodical recommendations*. Rostov n/D: SCAGS Publishing House).
- Наказ Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». (Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Concept of development of digital economy and society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the plan of measures for its implementation”) (2018) Retrieved From: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
- Пидкасистый, П. И. (1979). *Сущность самостоятельной работы студентов и психолого-педагогические основы ее классификации*. Пермь: Пермский университет. (Pidkassisty, P. I. (1979). *The essence of students' independent work and the psychological and pedagogical bases of its classification*. Perm: Perm University).
- Райский, Б. Ф. (1976). *О некоторых закономерностях процесса самообразования*, Волгоград. (Rajsky, B. F. (1976). *On some regularities of the process of self-education*. Volgograd).

РЕЗЮМЕ

Плющ Валентина. Самостоятельная работа как одна из форм самообразования студентов.

В статье проанализированы основные подходы к определению понятий «самообразование» и «самостоятельная работа». Осуществлен анализ соотношения определенных понятий, который показал, что это два сложных вида деятельности, которые могут быть связаны между собой или совпадать друг с другом отдельными компонентами, смещение этих понятий может привести к неправильному выбору форм, средств и методов их практической реализации. Обозначено самообразование как цель и результат деятельности, а самостоятельную работу – средством достижения результата. Отмечены недостатки организации самостоятельной работы студентов: недостаточная целеустремленность, проблемность, дифференцированность и вариативность, учебно-методическое обеспечение, слабая степень контроля.

Ключевые слова: образование; самообразование; самостоятельная работа студентов.

SUMMARY

Pliushch Valentyna. Independent work as one of the forms of student self-study.

The article aims to study the problem of developing self-study skills and identify the links between self-study and independent work of students.

Research methods include such theoretical methods as retrospective, systemic and functional, interpretative and analytical methods to study scientific and pedagogical sources, as well as comparison, systematization and generalization.

The article analyzes the main approaches to defining the concepts of self-study and independent work. It also considers the connection between the above-mentioned concepts. Thus, it is found out that these two complex types of human activity may be related to each other or coincide with each other. However, the shift in these concepts may lead to choosing incorrect forms, means and methods of their practical implementation.

Independent work should be viewed only as a necessary component of self-study since it forms the readiness for self-study and creates the basis for continuing education and continuing

professional development. taking into account that the process of self-study occurs during independent work of students, one can note that self-study can be regarded as a goal and result of activity, whereas independent work is seen as a means to achieve the result. It is pointed out that under today's conditions independent work does not properly fulfil the tasks it should since it lacks purposefulness, focus on problem-solving, educational and methodological and technical support, is poorly monitored, insufficiently differentiated and variable. The paper emphasizes that unlike independent work, self-study involves not only activities aimed at absorbing, deepening and acquiring new knowledge during higher education study. It is also a form of continuing education for young specialists after graduation.

Therefore, further research should focus on improving organization of future teachers' independent work.

Key words: *education, self-education, students' independent work, self-cognition.*

УДК 355.233:796(477)

Дмитро Погребняк

Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського
ORCID ID 0000-0001-8364-663X

Денис Коновалов

Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського
ORCID 0000-0002-8563-1121

DOI 10.24139/2312-5993/2020.01/276-288

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАЧАЛЬНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА СПОРТУ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню авторської методики розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки та спорту військових частин Збройних сил України (далі – НФПіС) у системі післядипломної освіти. Методи дослідження: аналіз наукової літератури; узагальнення й інтерпретація отриманих теоретичних і емпіричних даних; проектування методики розвитку фахової компетентності. Розкрито основні етапи методики: ціннісно-мотиваційний; теоретичний; практичний; творчо-рефлексивний. Запропонована методика сприятиме поглибленню та систематизації теоретичних знань, розвитку практичних навичок, умінь і здібностей.

Ключові слова: *фахова компетентність, розвиток, методика розвитку, начальник фізичної підготовки та спорту, етапи, методи, засоби.*

Постановка проблеми. Перехід системи підготовки Збройних сил України на стандарти, які прийняті в арміях держав-членах НАТО (на 2019–2022 роки), потребує перегляду методологічних підходів, теоретичних основ і сучасних методик підготовки офіцерського складу, передбачає розмежування оперативного та стратегічного рівнів як підготовки, так і